

Borbene grupe Evropske unije

*Jelena Bešlin,
Jovan Krivokapić i
Milan S. Milutinović*

- Šta je Borbena grupa (BG) Evropske unije (EU)?
- Čemu su namenjene BG EU?
- Kako je nastao koncept BG?
- U čemu je značaj koncepta BG?
- Iz čega se sastoje BG EU?
- Ko je nadređen BG i ko odlučuje o njihovoj upotrebi?
- Koji su rokovi angažovanja i koje su zone mogućeg razmeštanja BG?
- Gde su prvi put BG EU uspešno upotrebljene?
- Kada je dostignuta puna operativna sposobnost BG?
- Da li u BG mogu učestvovati isključivo članice EU?
- Koji su to problemi sa kojima se koncept BG suočava tokom razvoja?

Pojmovnici Centra za civilno-vojne odnose su kratki analitički tekstovi o ključnim temama, događajima i akterima vezanim za reformu sektora bezbednosti, bezbednosne integracije i studije bezbednosti.

Ovaj pojamovnik štampan je u okviru projekta „Communicating European Security Policies”. Mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove donatora.

Borbene grupe Evropske unije

Jelena Bešlin, Jovan Krivokapić i
Milan S. Milutinović

Tri preduslova morala su biti ispunjena da bi ideja stvaranja autonomnih vojnih kapaciteta Evropske unije (EU) bila pomerenjena sa mrtve tačke. Najpre je, stvaranjem tri nove institucije pridružene Savetu EU tokom 1999. godine, ustanovljen institucionalni okvir Evropske bezbednosne i odbrambene politike (EBOP). Zatim je, Berlin plus sporazumima određen status koji EBOP ima u odnosu na NATO. Najzad je Evropskom strategijom bezbednosti dat smisao (eventualnom) angažovanju ovih autonomnih kapaciteta, time što je definisano to koje vitalne vrednosti EU želi zaštititi.

1. Šta je BG EU?

Borbena grupa Evropske unije (eng. *European Union Battlegroup – EUBG*) visoko je obučena vojna formacija pod komandom EU. Njeno brojno stanje projektuje se na 1.500 ljudi, gde njenu strukturu čini više elemenata ranga bataljona, uključujući u to i sve potrebne oblike borbene podrške, kao i neophodna osnovna sredstva za razmeštanje i održivost. Smatra se najmanjom samoodrživom vojnom jedinicom koja može biti brzo raspoređena u zonu izvođenja vojne operacije pod vođstvom EU, koja se može održati u njoj i koja može biti interoperabilna ukoliko deluje u širem međunarodnom formatu. Obično je čini više kombinovanih pešadijskih jedinica jačine bataljona. Postoje i specifični oblici pripreme za učestvovanje u misijama prilikom kojih se pomorske i vazduhoplovne snage integrišu u sastav borbenih grupa, pa tada broj njihovih pripadnika može narasti na preko 2.000 ljudi.

2. Čemu su namenjene BG EU?

Borbene grupe predstavljaju jedno od najvažnijih oruđa za mobilizaciju država članica EU i za sprovođenje EBOP, elementa Zajedničke spoljne i odbrambene politike (ZSBP), odnosno „drugog stuba EU“. Nameњene su brzom izvođenju operacija u udaljenim kriznim područjima (poput „neuspelih država“, eng. *failed states*), koje pokreće EU u koordinaciji sa drugim međunarodnim akterima. Primarno, ali ne i isključivo, mogu biti angažovane u misijama koje EU preduzima pod okriljem Organizacije Ujedinjenih nacija (OUN). Osposobljene su za vođenje borbenih operacija u geografski negostoljubivom okruženju. One mogu biti upotrebljene u autonomnim operacijama, ali i kao sna-

ge za inicijalno dejstvo. Tada one pripremaju teren za dolazak većih snaga, koje su ustrojene u skladu sa tradicionalnom ulogom misije očuvanja mira, a koje obezbeđuju Ujedinjene nacije ili države članice EU. Jedan od mogućih oblika angažovanja borbenih grupa jeste i izvođenje tzv. „operacija premošćavanja“ (eng. *bridging operations*). One traju onoliko koliko je UN potrebno da stvore svoje snage za upravljanje određenom međunarodnom krizom koja je dostigla tačku kulminacije i koja zahteva neodložan odgovor.

3. Kako je nastao koncept BG?

U toku Samita EU održanog u Helsinkiju (Finska) decembra 1999. godine, šest meseci nakon okončanja vojne intervencije NATO u SR Jugoslaviji, a na temelju prethodnih Deklaracija iz San Maloa (decembar 1998) i Kelna (jun 1999), doneta je deklaracija o potrebi uspostavljanja jedinstvene vojne snage EU. Ta deklaracija poznata je kao *Okvirni cilj za 2003. godinu* i njom je predviđeno da EU do 2003. godine formira sopstveni Snage za brza dejstva (eng. *European Rapid Reaction Force*). Sačinjavalo bi ga do 15 brigada, koje bi brojale između 50.000 i 60.000 vojnika.

Radi sprovođenja politike definisane Okvirnim ciljem iz 2003. godine, osnovani su novi politički i vojni organi – Političko-bezbednosni komitet EU, Vojni komitet EU i Vojni štab (začetak Generalštaba EU) – koji su postali operativni u martu 2001. godine. Evropska unija je time dobila obrise vojne organizacije i pokrenula proces izgradnje kapaciteta za autonomnu akciju iza kojih bi stajali pouzdana vojna sila, sredstva za donošenje odluke o upotrebi sile i spremnost da ona bude upotrebljena.

Budući da do 2003. godine nisu ostvareni svi projektovani ciljevi (u prvom redu, nisu dostignuti kapaciteti oružane sile), u maju i junu 2004. godine usvojen je novi bezbednosni plan, odnosno *Okvirni cilj za 2010. godinu* (Headline Goal 2010). Njime je EU definisana kao globalni činilac, koji je spreman da podeli odgovornost za globalnu bezbednost. Plan je obavezao države članice da do 2010. godine razviju sposobnost za reagovanje u krizama širom sveta, i to snagama koje moraju biti fleksibilnije i interoperabilnije od prethodnih. Mogući oblici odgovora na krize definisani su kao humanitarne akcije i akcije spasavanja, akcije upravljanja krizama, operacije očuvanja mira i razoružanja. Postavljen je zadatak EU da mora biti sposobna

da donese odluku o pokretanju operacije u roku od pet dana, a njene snage moraju biti sposobne da sprovedu tu odluku u roku od deset dana nakon donošenja. Najzad, uveden je koncept Borbenih grupa EU (eng. *EU Battle Groups*) i predviđeno je osnivanje Evropske odbranbene agencije (European Defence Agency – EDA).

4. U čemu je značaj koncepta Borbenih grupa?

Sposobnost EU da razmesti kontingente snaga visoke borbene gotovosti kao odgovor na krizu predstavlja osnovni aspekt EBOP i najvažniji element razvoja vojnih sposobnosti EU (eng. *EU's Military Capabilities Development*) i Okvirnog cilja za 2010. godinu (eng. *2010 Headline Goal*). Ova sposobnost razvijena je tako da bude komplementarna sa inicijativama NATO, poput Snaga za brzi odgovor (eng. *NATO Response Force*).

5. Iz čega se sastoje BG EU?

Borbena grupa EU po sastavu može biti jednonacionalna ili višenacionalna (popunjena ljudstvom iz više članica, najčešće na regionalnoj osnovi). Jednonacionalne borbene grupe predstavljaju vid doprinosa većih, ekonomski i vojno snažnijih država (Velike Britanije, Francuske, Italije i Španije). Nemačka, iako bi to nesumnjivo mogla prema svojoj ekonomskoj snazi, ljudskom potencijalu i vojničkoj tradiciji, nema sopstvenu jednonacionalnu borbenu grupu, već je angažovana u čak pet višenacionalnih grupa (videti tabelu). U višenacionalnim borbenim grupama, obično je naznačena jedna država koja ima vodeću ulogu.

6. Ko je nadređen BG i ko odlučuje o njihovoj upotrebi?

Snage angažovane u Borbenim grupama obezbeđuju se iz sastava nacionalnih oružanih snaga država članica EU, a matične države obezbeđuju opremanje i obuku. One deluju pod direktnom kontrolom Saveta EU, čije su odluke u drugom stubu EU obavezujuće za sve države članice. Savet odlučuje o pokretanju operacije. Političko-bezbednosni komitet EU (eng. *The Political and Security Committee – PSC*) zaseda na ambadorskom nivou kao telo koje vrši pripremu za Savet EU. Ovo telo priprema usaglašen odgovor Unije na krize, razrađuje političku kontrolu i strategijski pravac operacija. Vojni komitet EU (eng. *The European Union Military Committee* ili *EUMC*) čine načelnici generalštabova država-članica koje trajno predstavljaju njihovi vojni izaslanici. Ovo telo daje savete i preporuke o svim vojnim pitanjima. U okviru Vojnog štaba EU (eng. *The European Union Military Staff – EUMS*), oformljen je stalni operativni centar za komandovanje operacijama, tzv. Štab operacija (eng. *Operations Headquarters – OHQ*).

7. Koji su rokovi angažovanja i koje su zone mogućeg razmeštanja BG?

Operacije BG EU planiraju se tako da njihovo izvođenje na terenu može početi najkasnije 10 dana nakon donošenja odluke Saveta EU o pokretanju akcije. Bobene grupe EU moraju biti u stanju pune borbene gotovosti i spremne za pokret 5 do 10 dana od primljenog naređenja. Od ovih snaga se u načelu zahteva da budu samoodržive (najmanje) 30 dana, a najviše 120 dana uz rotaciju ljudstva. One mogu biti razmeštane širom sveta, na osnovu planiranog radijusa razmeštanja u krugu od 6.000 kilometara oko Brisela.

8. Gde su BG EU prvi put uspešno upotrebljene?

BG EU prvi put su upotrebljene u Kongu, gde je 2003. godine izvedena operacija „Artemis“. Ova je operacija predstavljala prvi konkretan oblik saradnje OUN i EU tokom koje su angažovane borbene grupe. Evropska unija je tada bila u stanju da rasporedi tražene snage dve nedelje nakon što je primila zahtev Saveta bezbednosti OUN.

9. Kada je dostignuta puna operativna sposobnost BG?

Prvi put je koncept BG EU dostigao osnovnu operativnu sposobnost 2005. godine, a januara 2007. godine on dostiže punu operativnu sposobnost (eng. *Full Operational Capability – FOC*). Ova je sposobnost definisana kao kapacitet vođenja dve istovremene operacije brzog odgovora na krize, koje imaju obim jedne borbene grupe. Od tog trenutka, države članice su zajedničkim naporima uspele da učine to da EU ima stalno dostupne dve borbene grupe (brojnosti od 1.500 do 2.500 ljudi). Kao specifičan oblik snaga za brzo reagovanje, BG ostaju u pripravnosti po 6 meseci i spremne su da se pokrenu u bilo kom trenutku u okviru svoje šestomesečne rotacije. Konferencija za koordinaciju rada borbenih grupa (eng. *Battlegroup Coordination Conference*) organizuje se na svakih 6 meseci. Na njima države članice iznose svoje ponude za popunu efektivna u pripravnosti. Obaveza je država članica da razreše sve poteškoće koje se odnose na kompatibilnost sa drugim organizacijama, a naročito sa snagama za brzo reagovanje NATO.

10. Da li u BG mogu učestvovati isključivo članice EU?

Punopravno članstvo u EU nije preduslov za učestvovanje vojnih efektivna određene države u Borbenim grupama EU. Države koje nisu članice EU (poput Norveške) ili koje još uvek čekaju da budu primljene u članstvo EU, nalaze se u statusu kandidata (kakav

je slučaj Turske), mogu učestvovati u borbenim grupama.

Takođe, i one države koje su punopravne članice EU, a koje su se politički opredelile da ne pristupe NATO (Austrija), imaju svoje efektivne u borbenim grupama.

11. Koji su to problemi sa kojima se koncept BG suočava tokom razvoja?

Razvoj koncepta Borbenih grupa nameće potrebu stvaranja dostupnih strategijskih kapaciteta za transport i borbenu podršku. U tom smislu, ovaj je koncept povezan sa procesom razvoja Helsinških okvirnih ciljeva (Helsinki Headline Goal), kao i sa ambicijom da se isprave identifikovani nedostaci njihovih sposobnosti. Evropska unija suočena je sa sličnim problemom kao i NATO, odnosno sa pitanjem strateškog vazdušnog transporta. Ko će ga stvoriti? Ko će ga finansirati? Da li će ti resursi stajati na raspolaganju u potrebnom trenutku?

Činjenice koje smo naveli otvaraju pitanje o tome da li bi aktivno učestvovanje Republike Srbije u EBOP možda u perspektivi moglo biti kanal kojim bi naša zemlja mogla prevazići trenutno postojeće dileme i unutrašnje podele. Ostaje da se vidi da li bi, učestvovanjem

u operacijama pod vođstvom EU i angažovanjem u nekoj od regionalnih borbenih grupa, bilo moguće dati značajniji doprinos regionalnoj i globalnoj bezbednosti (dokazati se kao pouzdan partner i „izvoznik bezbednosti“), a „zamrznuti“ politički delikatno pitanje pristupanja NATO i saradnju sa ovim savezom ostvarivati mehanizmima programa „Partnerstvo za mir“.

Za dalje čitanje:

- Quille, Gerrard. The European Security and Defence Policy: From the Helsinki Headline Goal to The EU Battlegroups. Brussels: European Parliament, 2006. (preuzeto sa http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/studiesdp/_studiesdp_en.pdf)
- Prezentacije Saveta EU posvećene Evropskoj politici bezbednosti i odbrane (ESDP): <http://www.consilium.europa.eu/esdp>
- Pojmovnik Saveta EU o borbenim grupama: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090720-Factsheet-Battlegroups_EN.pdf i http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf

Pregled borbenih grupa (operativnih i u osnivanju)

	Borbena grupa	Države učesnice
1	Francuska BG	Francuska
2	Italijanska BG	Italija
3	Španska BG	Španija
4	Britanska BG	Velika Britanija
5	Francusko-nemačka BG	Francuska, Nemačka, Belgija, Luksemburg i Španija
6	Francusko-belgijska BG	Francuska i Belgija
7	Borbena grupa 107	Nemačka, Holandija i Finska
8	Nemačko-češko-austrijska BG	Nemačka, Češka i Austrija
9	Italijansko-mađarsko-slovenačka BG	Italija, Mađarska i Slovenija
10	Špansko-italijanska Amfibijska BG	Italija, Španija, Grčka i Portugalija
11	BG pod vođstvom Poljske	Poljska, Nemačka, Slovačka, Letonija i Litvanija
12	Nordijska BG	Švedska, Finska, Estonija, Irska i Norveška
13	Britansko-holandska BG	Velika Britanija, Holandija
14	Balkanska BG	Grčka, Bugarska, Kipar, Rumunija i Slovenija
15	Češko-slovačka BG	Češka i Slovačka
16	BG pod vođstvom Španije	Španija, Nemačka, Francuska i Portugalija
17	Italijansko-rumunsko-turska BG	Italija, Rumunija i Turska

Ovaj pojmovnik predstavlja deo projekta Communicating European Security Policies, koji Centar za civilno-vojne odnose realizuje uz podršku EU, kroz Fond za EU integracije. Fondom za EU integracije rukovodi Delegacija Evropske Komisije u Republici Srbiji, a tehnički ga realizuje Press Now.

Impresum

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISBN 978-86-83543-75-5 (broš.)
COBISS.SR-ID 167627020

Urednici Pojmovnika: Filip Ejodus i Marko Savković
Autori: Jelena Bešlin, Milan Milutinović i Jovan Krivokapić
Izdavač: Centar za civilno-vojne odnose, Beograd

www.cmr-bg.org

Lektura i korektura: Tatjana Hadžić
Dizajn i kompjuterska priprema: Saša Janjić
Štampa: Triton, Vršac
Tiraž: 450 primeraka